

BISERICA BASARABIEI. Problema jurisdicției canonice în trecut și astăzi (I)

Cunoscutul istoric și preot sîlvițean Ioan Lupaș din Săliștea Sibiului scria la a șasea aniversare a Unirii Basarabiei că națiunile, chiar când pârți din ele s-au aflat sub stăpîniri străine, au format întotdeauna o națiune culturală unitară, întrucît toate elementele constitutive ale patrimoniului lor sufleteș au rămas, de-a lungul veacurilor, identice. Desigur e vorba de limbă, de conștiință de neam și de credință în primul rînd.

Cu referire specială la români adaugă: în ceea ce ne privește pe noi, acestea toate s-au păstrat nu numai în cetățuia ocrotitoare a Carpaților ci, în aceeași măsură, la Dunăre, la Tisa și la Nistru.

Rușii au avut uneori și câte un obiectiv în politică! Așa, amiralul Mordvinov, consilier al Tarului Alexandru I, l-a sfătuit pe acesta să-și domolească intențiile imperialiste cu privire la anexarea Moldovei și a Valahiei, și să se ocupe mai ales de dezvoltarea patrimoniului național rusec. Se știe că n-a fost ascultat. Dar Ioan Lupaș constată: „Totuși, itea poporului moldovenesc dintre Nistru și Prut, simțul lui de frăție cu restul neamului, sufletul lui traco-roman n-a putut fi schimbat nici sub presiunea celor mai silnice mijloace ale țarismului dominant”.

Acest lucru s-a verificat în 1918. Și se va verifica încă odată și în vremea noastră, după izbăvirea de dominația sovietică. Să nu avem nici o îndoielă. Există astăzi în Basarabia unele frământări determinate de interese politice care mai tîn de o lume pe cale de dispariție, dar limba și simțirea sîngelui românesc n-au căzut în somn de moarte. Și-apoi, până și din moarte există trezire! Cu atât mai mult din somn!

După aproape jumătate de secol de silnicia sistematic administrată, comuniste, ateiste, sovietice, dar cu nimic mai puțin imperialiste decît silniciile țariste împotriva sufletului românesc al basarabenilor, e de mirare că au mai rămas inimi curate. Căci multe au fost îmbolnăvite. Și, ceea ce e mai trist, cu adevărat trist și dureros, e că drogul deznationalizării a fost administrat, cu metodă și cu perseverență diabolică, până și în „clinicile” teologice de la Leningrad, Zagorsk și Odesa. Așa se explică faptul că unele fețe bisericești, mai mari sau mai mici, care au studiat acolo, și care ar fi trebuit să înduhovnicească Basarabia românească, pe românește și în vederea păstrării conștiinței românești, au fost condiționate, precum cobaii lui Pavlov, să-și aduleze călăii, să saliveze la auzul cuvîntului „Moscova”, și la vederea tuturor felurilor de țari din marele oraș!

Nu intrăm mai adînc în această problemă, ea fiind în genere cunoscută și unanim dezaprobată. Basarabia este astăzi (începînd din 27 august 1991) o doua Țară românească. Este o Românie paralelă, impusă de circumstanțe politice mai presus de puterea României-Mame de a o integra între granițele sale. Forțe străine de noi ne obligă să așteptăm. Și cum Dumnezeu, pe lângă multe alte daruri, ne-a dat și darul inteligenței și al răbdării, vom mai răbda. Cu răbdarea treci și marea, spune înțelepciunea populară. E drept însă, că, tot poporul mai zice că și răbdarea are limitele ei! Dar o integrare culturală, economică și spirituală, în ciuda întîrzierii, e dorită și operată din ce în ce mai mult în ambele sensuri. Sunt semne bune.

Așa s-a înfăptuit și reactivarea Mitropoliei Basarabiei, sub oblăduirea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, fapt consfințit printr-o declarație sinodală solemnă, la 19 decembrie 1992. Au venit la București Petru episcop de Bălți, împreună cu membrii Adunării Eparhiale, cu membrii Consiliului Eparhial și ai Consistoriului Eparhial. Ei au adus cererea de restaurare a dreptății, a dreptului canonic bisericesc și a dreptului istoric și de neam, cu privire la Mitropolia Basarabiei.

Trei lucruri trebuie menționate în legătură cu aceasta:

1. Episcopul Petru de Bălți, în 1992, a fost scos afară din reședința și din catedrala sa din Bălți, de către cazacii înarmați din armata a 14-a ajuți și de unii frați icarhi și preoți basarabeni promoscoviți. Pentru că, oricît ar părea de ciudat și de neînțeles pentru o minte românească bună și curată, există și așa ceva!

De ce a fost dat afară episcopul Petru? Pentru că este și se afirmă ca român. A fost acuzat că e filoromân. El a răspuns: „Nu e adevărat, sunt român, nu liloromân”!

Pentru aceasta a fost izgonit. Atât. Nimic altceva nu i se impută. Iar Patriarhia Moscovei a salutat alungarea P.S. Sale cu bucurie... frățească!

2. Episcopul Petru, izgonit din casa, biserica și eparhia lui, n-a avut altă ieșire, decît să vină la Biserica-mamă și să ceară protecție. I s-a dat. Nu se putea să nu i se dea. Biserica Ortodoxă Română n-a desființat niciodată Mitropolia Basarabiei, așadar este datoare s-o protejeze. N-a desființat nici Mitropolia Bucovinei. Mitropolii s-au refugiat în interiorul Țării, în 1944, fugind de armatele bolșevice atee, distrugătoare de biserici și ucigătoare de clerici. Refugierea a fost atunci temporară și firească. Toți refugiații au plecat cu speranța întoarcerii.

Biserica Ortodoxă Română n-a încetat de a se considera Mama canonică a Bisericii din Basarabia. Ea a trimis acolo permanent cărți românești de slujbă, manuale, veșminte, presă, chiar și în cele mai dificile perioade de ocupație, după 1944. Documentele există în Arhiva Administrației Patriarhale din București.

3. Drept urmare a primirii sale sub jurisdicția canonică a Bisericii Ortodoxe Române, episcopul Petru s-a întors în Basarabia și a (Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

1 P. Gore, *Populația Basarabiei*, în rev. „Democrația”, 1983, p. 33—34.
2 *Voința de a vieți împreună*, articol din 1924 în vol. *Paralelism istoric*, Buc. 1937, p. 165—166.

Despre înțelepciunea lumii și înțelepciunea Crucii într-o cuvîntare din anul 1616 a Patriarhului ecumenic Chiril Lukaris

Iată ce spunea, printre altele, Patriarhul ecumenic Chiril Lukaris, într-o cuvîntare din anul 1616: „...Să cugete (Latinii) că, dacă nu avem înțelepciunea din afară, avem cu Harul lui Dumnezeu înțelepciunea din înăuntru, cea duhovnicească, care împodobește credința noastră ortodoxă și în privința aceasta suntem întotdeauna superiori față de Latini, în nevoite și osteneți; și să ne ducem crucea noastră, și să ne vîrșăm sîngele nostru pentru credință și pentru dragostea cea pentru Domnul nostru Iisus Hristos. Dacă ar fi împărțit Turcul în Franța zece ani,

nu mai găseai creștini acolo; iar în Elada se află de acum două sute de ani Turcul și oamenii suferă și se chinuiesc ca să rămână în credința lor, și strălucește credința lui Hristos și duhul curăției; și voi îmi spuneți că n-avem înțelepciune? Înțelepciunea ta nu o vreau față de crucea lui Hristos; mai bine era ca cineva să le aibă pe amîndouă, n-o neg, totuși din cele două prefer crucea lui Hristos”
Traducere de Pr. Dr. Ioan Dură
* Apud K. Skouteri, *Keimona tou Neou Ellinismou* (Texte ale Noului Elenism), Atena, 1971, p. 63—64.

În plin miez de vară, când soarele dogorește pămîntul iar holdele se pleacă în bătaia vîntului, Biserica Creștină prăznuiește pe unul dintre cei mai mari și mai cunoscuți prooroci ai Vechiului Testament, pe Sfîntul Ilie Tesviteanul.

Dacă unii dintre proorocii Vechiului Testament au lăsat scrieri ce sunt incluse în Canonul biblic, alții însă și-au îndeplinit misiunea lor de vestitori și apărători ai legii dumnezeiești fără a scrie mesajul lor. Aceștia sînt „proorocii acțiunii” și unul dintre ei este și Sf. Ilie cel prăznuit astăzi.

Născut în localitatea Tesvic din Galaad, în familia proetească a lui Sovah, Sf. prooroc Ilie a trăit cu peste 800 de ani înainte de Hristos, pe timpul necredinciosului rege Ahab.

Acesta ajunsese un instrument docil în mâinile soției sale Izabela, originară din Fenicia, și care de la început a susținut cultul idolatru al zeului Baal pe care apoi prin teroare l-a impus întregului popor evreu.

Cînd credința într-un singur Dumnezeu aproape dispăruse și majoritatea poporului îmbrățișase idolatria, Ilie s-a prezentat în fața regelui Ahab și a anunțat o perioadă de trei ani de secetă drept pedeapsă din partea lui Dumnezeu.

Pentru a dovedi falsitatea idolilor și puterea adevăratului Dumnezeu, Ilie cheamă pe muntele Carmel pe regele Ahab și pe oamenii trimiși din toate triburile lui Israel, ca să participe la o probă a focului. A zis Ilie către popor: „Pînă cînd veți schiopa de amîndouă picioarele? Dacă Domnul este Dumnezeu, urmați-l pe El; și dacă este Baal, urmați-l pe acesta...” Prooroc al Domnului am rămas numai eu singur, iar proorocii ai lui Baal sînt patru sute cincizeci de oameni și proorocii ai dumbrăvilor Astartei patru sute. Dați-ne doi junci; ei să-și aleagă unul, să-l taie în bucăți și să-l pună pe lemne, dar foc să nu a-

Sf. Prooroc ILIE TESVITEANUL

prîndă; iar eu voi găti pe celălalt vitel și-l voi pune pe lemne și foc nu voi aprinde. Apoi voi să cheamați numele dumnezeului vostru, iar eu voi chema numele Domnului Dumnezeului meu. Și Dumnezeu care va răspunde cu foc, acela este Dumnezeu. Și a răspuns tot poporul: „Bine ai grăit” (III Regi cap. 18, 21—25); Proorocii lui Baal au pregătit primii altarul și au început să strige către cer... și strigau cu glas tare și se înțepau după obiceiul lor cu săbii și cu lănci pînă ce curgea sînge. Trecuse de amiază și ei tot s-au zburciat mereu pînă la timpul jertfei, dar n-a fost nici un glas, nici răspuns, nici auzire” (III Regi 18, 27—29). Ilie pregătește și el un altar, cere să se toarne apă pe lemne, și în jurul altarului, și apoi se roagă: „...auzi-mă, Doamne, auzi-mă acum cu foc, ca să cunoască astăzi poporul acesta că tu singur ești Dumnezeu în Israel... Și s-a coborât foc de la Domnul și a mistuit arderea

de tot, și lemnele și pietrele, și țărana, și a mistuit și toată apa care era în sant. Și tot poporul, cînd a văzut aceasta, a căzut cu fața la pămînt și a zis: „Domnul este Dumnezeu, Domnul este Dumnezeu!” (III Regi 18, 36—39). Poporul entuziasmat a îndepărtat pe slujitorii cultului păgîn și a reinnoit legămîntul de credință față de Iahve, iar foamea a încetat printr-o ploaie binecuvîntată la rugăciunea proorocului. Ilie considera că a sosit ceasul triumfului definitiv, dar nu peste mult timp cu amărăciune și nedumerire în suflet s-a văzut nevoit să fugă în pustiu, pentru a scăpa de furia Izabelei... „Vai mie — zice Sf. Ioan Gură de Aur, Proorocul Ilie se teme de o femeie! Cel ce ploaia a toată lumea o purta pe limba sa și foc din cer a pogorât și morți a înviat — fuge din fața unei femei nebune!”.

Urmărit ca un animal de pradă, energicul profet a trecut prin-

tr-un moment de descurajare. Munca depusă pînă atunci și însăși viața lui i s-au părut zadarnice și a rugat pe Dumnezeu să-i rupă firul care-l mai ținea legat de pămînt. Dar un inger al Domnului îl incurajează, oferindu-i o pâine coaptă în vatră și un ulcior cu apă; apoi îi apare însuși Dumnezeu care îi redă curajul neînfricat de altădată. Ilie a înțeles că Dumnezeu nu realizează triumful binelui prin gesturi spectaculoase, dar lucrează cu îndelungată răbdare, deoarece El este Cel veșnic și timpul îi este supus lui.

Profetul cu forțe reîmprospătate îmbrăcat într-o manta de piele se reîntoarce în mijlocul poporului lui Dumnezeu, dar nu va asista la triumful deplin al credinței față de Iahve. Opera de refacere spirituală, începută cu atîtă trudă, va fi dusă la bun sfîrșit de către ucenicul său, Elisei căruia Ilie i-a transmis chemarea divină și spiritul său, aruncându-i pe spate mantaua. Elisei a fost martorul unic al sfîrșitului tainic al lui Ilie, în tîmplat în anul 850 î.d.Hr. prin urcarea lui la ceruri într-un car de foc.

Proorocul Ilie a săvîrșit multe alte minuni: a înviat pe fiul văduvei din Sarepta Sidonului, a văzut pe Dumnezeu la muntele Horeb „în adiere de vînt subțire” pe cît este omului cu putință a-L vedea, a despărțit apele Iordanului, a stat înaintea Mîntuitorului Hristos la Schimbarea la Față pe muntele Tabor. Sf. Scriptură și Tradiția Bisericii ne spun că Sf. Ilie va veni iarăși pe pămînt la sfîrșitul veacurilor ca înainte Mergător la cea de a doua venire a lui Hristos cînd va judeca viii și morții.

Numele de Ilie se tălmăcește „Dumnezeul meu este Iahve”. La rostirea acestui nume, creștinul își amintește crezul pe care proorocul Ilie l-a trăit și l-a apărât: „Domnul Dumnezeu nostru este singurul Domn”.

Arhid. Visarion Băltat

O ALTĂ SETE

Ființă mărginită cuprinsă într-o existență mărginită, în care toate sunt mărginite și hărăzite prin însăși natura lor arbitrarului și precarității, omul se află în situația de a nu se regăsi prin sine însuși niciodată tocmai pentru faptul că adevărul despre el nu se găsește nici în sine, nici în cele din preajma lui, ci vine din altă parte, de dincolo de sine. Conștient de precaritatea existenței sale, omul tânjește după adevăr, are nevoie de o certitudine de care să se agate, și aceasta i se refuză atîtă timp cît nu o va căuta acolo unde trebuie căutată. Există un moment de răscurie în viața fiecăruia dintre noi (dacă vrem să

sim cu adevărat sinceri cu noi înșine), în care va trebui să recunoaștem că nimic din cele ce avem și despre care credem că ne pot aduce liniștea, nu ne aparțin, că ele nu sînt ale noastre. „Ce ai pe care să nu-l fi primit, iar dacă l-ai primit, de ce te fâlești, ca și cum nu l-ai fi primit?” (I Cor. 4, 7), și pe care mai devreme sau mai tîrziu, va trebui să le părăsim. Este nevoia ființei noastre de altceva decît ceea ce suntem, altceva decît este și poate să ne ofere lumea, setea și foamea de adevăr, de certitudine, și adevărul nu-l avem din altă parte decît de la Dumnezeu, tocmai pentru faptul că adevărul nu este și nu poate fi decît de la Dumnezeu, pentru că El este însuși Adevărul. Iisus nu ne-a adus un adevăr, relativ și improbabil ca și celelalte multe alte adevăruri pe care ni le oferă știința sau filosofia, ci Adevărul, singurul, despre noi și lumea în care trăim.

Omul nu este, nu se poate explica altfel pe sine decît prin Dumnezeu pentru simplul fapt că el este de la Dumnezeu. „În El trăim și ne mișcăm și suntem” (Fapte 17, 28), și orice altă încercare de a se explica sau înțelege este sortită eșecului. „Atunci mi-am dat seama, privind lucrarea lui Dumnezeu, că omul nu poate să înțeleagă pe toate câte se fac sub soare, dar se ostenește căutîndu-le, fără să le dea de rost, iar dacă înțeleptul crede că le cunoaște, el nu poate să le pătrundă” (Eccl. 8, 17).

În afara lui Dumnezeu, omul este condamnat să caute și să rătăcească la nesfîrșit intru aflarea rostului său în lume, „să înseteze iarăși” (Ioan 4, 13), mereu și mereu, fără a putea ajunge la Adevăr. Aceasta nu este decît setea și foamea ființei noastre după Dumnezeu, pe care omul de astăzi o resimte parcă mai acut și cu mai multă pregnanță decît alții din alte generații, poate și pentru faptul că am ieșit pustiiți și dezorientați sufletește dintr-un labirint întinecos prin care am fost condamnați să rătăcim atîtă ani.

Și totuși, această sete există, de multe ori ea ni se impune chiar

împotriva voinței noastre, este acea „foame și sete nu de pâine și de apă, ci de auzit cuvintele lui Dumnezeu” (Amos 8, 11), setea de spiritual, și care, chiar dacă nu se manifestă la modul imperativ și concret în care se manifestă setea fiziologică, care neîmplinită va duce la dispariție, nu înseamnă că ea nu există, ci dimpotrivă ea este cu atît mai stringentă, mai prezentă pentru că te poate azvârli în absurd și nonsens dacă nu este satisfăcută, iar acest fapt nu face decît să demonstreze și mai mult complexitatea noastră.

Niciodată mulțumit de sine, niciodată împacat cu sine, omul a căutat mereu să se regăsească în ceva care să-i ofere liniștea, certitudinea. Nu le găsește pentru că îi este sortit ca prin propriile sale eforturi să nu le poată găsi. Toate sistemele filosofice, cîte au fost sau cîte vor mai fi, n-au putut vreodată să-i ofere omului un adevăr definitiv, pentru că mereu s-a găsit un altul care să-l contradică și să-i arate insuficiența și carentele; toate filozofiile au trebuit să se rezeneze pînă la urmă cu simple adevăruri omenești cărora Dumnezeu li se refuză, tocmai pentru faptul că prin el însuși omul nu poate ajunge la Adevăr.

Singurul religia creștină este capabilă să ne ofere Adevărul, să ni-l împărtășească pe Dumnezeu, nu pentru că noi L-am fi descoperit pe El „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată” (Ioan 1, 18), ci pentru că El a venit la noi, ni s-a descoperit, ni s-a făcut înțeles. „Fiul care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut”, și numai în creștinism omul se regăsește cu adevărat pe sine, pentru că Dumnezeu I se imbie, I se oferă ca „Apă vie” din care de va bea cineva nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el Izvor de apă curgătoare spre viață veșnică” (Ioan 4, 14).

Pr. N. Stoia

FONDUL FILANTROPIC EPARHIAL

Pînă în momentul de față, în acest an din Fondul Filantropic Eparhial, despre care gazeta noastră a scris în mai multe rânduri, au fost ajutați 18 bolnavi, pentru care s-au cumpărat medicamente în sumă totală de 95.100 lei.

De asemenea, au fost alocați 300 000 lei pentru Asociația Christiană, bani care sînt cheltuiți în același scop la recomandarea acestei Asociații.

La acest fond au mai contribuit în ultima perioadă: D-na Marian Alexandrina din Sighișoara cu suma de 5 000 lei, dl. Anescu Alexandru din Deva cu 5 100 lei și dl. Șerban Vasile tot din Deva cu 10 000 lei.

ȘTIRI ATHONITE*

1) Un nou „Regulament” pentru pentru închinătorii și vizitatorii Sfîntului Munte Athos.

La începutul anului 1993, autoritățile Sfîntului Munte Athos au decis următoarele: „1. De la 1 Mai 1993, pelerinii Sfîntului Munte Athos trebuie, în prealabil, să se înscrie pe lista vizitatorilor, cu indicarea datei precise a pelerinajului, la „Biroul de Serviciu al vizitatorilor Sfîntului Munte” („Grafeion Exypiretiseos Episkepton Aghiou Orous”) din Tesalonic, strada Kanari 21, tel. 031/93 94 40. 2. Numărul maxim al vizitatorilor se prevede a fi de 120 de persoane zilnic. Fac însă excepție de la acest număr prevăzut clericii ortodocși. 3. La „Birou” se va declara numele, prenumele și numărul buletinului de identitate sau al pașaportului. 4. Permisele de ședere la Athos vor fi eliberate la Uranopolis și la Ierissos, cu o oră înainte de plecarea vaporului. 5. Grupuri mai mari de cinci persoane nu vor fi acceptate fără o înțelegere prealabilă a acestora cu Sfintele Mănăstiri”. (p. 61—62).

2) Metohurile athonite din Grecia puse de Sfîntul Sinod al Bisericii elene sub dependența canonică a ierarhului locului și reacția Athosului.

„Prin enciclica cu nr. 2543 din 20.11.1992, Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei cere mitropoliților acesteia să exercite drepturile de supraveghere duhovnicească asupra metohurilor aghiorite. Sfînta Co-

munitate athonită, în virtutea unor mai vechi hotărări ale sale și fidelității tradiției și legislației aghiorite, reacționează, cu tărie și discreție, la cele hotărâte de Sfîntul Sinod”. (p. 62).

3) Sfîntul Munte Athos respinge afirmațiile greșite ale Profesorului Hristu Yannaras despre Sfîntul Nicodim Aghioritul.

„O comisie aghiorită alcătuită din egumenii Sfintelor Mănăstiri Vatoped și Grigoriu, arhimandritul Eirem și arhimandritul Gheorghe, au întocmit o largă expunere-studiu în care resping afirmațiile eronate ale profesorului Hristu Yannaras despre Sfîntul Nicodim Aghioritul, și, la care subscriu și o aprobă întreaga Comunitate athonită, dînd-o spre publicare”. (p. 68).

4) Comunitatea Europeană va acorda ajutor pecuniar așezămintelor athonite.

„În prevederile așa-numitului ‘al doilea pachet Delors’, în valoare de cincisprezece miliarde de drahme, este alocată suma de un miliard două sute de milioane de drahme pentru Sfîntul Munte, în vederea conservării picturilor murale de la mănăstiri, și alte cinci sute de milioane de drahme pentru sfînta biserică de la Protatu”, (p. 65).

Ar fi de dorit, firește, ca Patriarhia Română, Ministerul de Externe și Secretariatul Cultelor din România să solicite autorităților athonite ca, din ajutorul bănesc ce-l va primi de la Comunitatea Europeană, să aibă parte, cît de cît, și Așezămîntul românesc aghiorit, Prodrom.

Pr. Dr. Ioan Dură

* Din buletinul athonit „Protaton”, martie-aprilie 1993, nr. 40.

(Urmare din pag. 1)

reorganizat structura bisericească a Mitropoliei, așa cum fusese ea înainte de ocupația sovietică. Cu documente în regulă s-a prezentat la 18 decembrie 1992 la București, împreună cu delegații clerici și laici și, Mitropolia a fost reactivată. Această structură canonică l-a și desemnat pe episcopul Petru ca Locotenent de mitropolit, dar Patriarhia Română i-a recunoscut această calitate, până când se vor putea face alegeri statutare.

Ce a urmat? Două lucruri, dintre care unul era oarecum de așteptat, iar al doilea continuă să fie și va fi pentru totdeauna de neînțeles pentru mîntea și inima românească.

1. S-a supărat pe noi Patriarhia Moscovei și a tuturor rușilor. A protestat și a acuzat Patriarhia Română că se amestecă în treburile canonice ale altei Biserici (ale Bisericii Ruse). Într-o scrisoare către Patriarhia Română a făcut și puțină istorie, cu interpretări cel puțin forțate ale datelor istorice, vorbind de drepturile canonice ale Bisericii Ruse asupra Bisericii Basarabiei, care de fapt au fost, necanonice, urmări ale diferitelor ocupații ale Basarabiei. Patriarhia rusă a amenințat chiar cu ruperea relațiilor cu Biserica noastră.

Ba chiar s-a scris că, în 1945, Patriarhul Nicodim al României s-ar fi învoit cu cedarea canonică a teritoriului Basarabiei sub jurisdicția Patriarhiei Ruse. Acest lucru nu este adevărat. Patriarhul Nicodim, deși în vârstă de peste 80 de ani, s-a dus la Moscova silit. Când s-a dus, Basarabia era deja ocupată și la Chișinău era numit un episcop rus. Erau sub ocupație. Și statul român „a acceptat” pactul Molotov-Ribentrop, dar cu pușca rusească la tâmplă! E de mirare că o Patriarhie care știe bine cum s-au petrecut lucrurile, poate apela la un astfel de argument! Dar când n-ai argumente, poți ușor cădea în astfel de ispite!

Cât despre amenințarea cu ruperea relațiilor canonice, Biserica noastră nu va simți nici o responsabilitate.

2. Episcopul promoscovit al Chișinăului, în vreme ce episcopul Petru se afla la București, s-a dus la stăpâni din vecinătatea Kremlinului, să se plângă și să ne reclame. Ce să reclame? Că episcopul Petru se vrea român, deci trebuie caterisit, și că Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a primit și că chiar a reactivat Mitropolia Basarabiei în Republica românească Moldova. Stăpâni și-au mîngăiat supusul și, fiindcă nu avea capul prea alb, i l-au acoperit cu o camilă albă, precum ca să semene adoma cu înalții ierarhi moscoviți și, întors la Chișinău, să facă dovada iubirii Moscovei față de moldoveni. Și a început ca lupul din povestea lui Creangă: *Trei iezi cuculeți, mamei ușa descuieți!* Și vai de bietii iezi naivi și neimpliniți!

Aceste lucruri, nici nu mai merită comentarii. Puțină ironie, care din păcate nu poate fi tocmai cordială, e singura măsură cu care poate fi tratată această prea evidentă rătăcire, pe care nici istoria n-o va putea trata altfel, până la sfârșitul veacurilor. Ca să știi asta, nu trebuie să fii deloc profet.

Supărarea Moscovei merită însă puțină atenție. E acuzată Biserica Ortodoxă Română de amestec în jurisdicția canonică a Patriarhiei Moscovei. Oare așa să fie? Spre a fi sistematici vom face și în legătură cu aceasta două observații:

1. În primul rând să ne amintim, cu respectul cuvenit, de titlul Patriarhului cândva vecin: *Patriarh al Moscovei și al tuturor rușilor*. Canonul 34 apostolic spune limpede: fiecare episcop și credincioșii săi, vor asculta de *cel mare din neamul lor*. Ori, moldovenii sunt români și Patriarhul tuturor românilor e la București. Români trebuie să asculte de Patriarhul Românilor. Basarabia, din 27 august 1991, este Republică autonomă și suverană. Ea are ca imn național *Deșteaptă-te, române*, ca și România. Are un steag tricolor, ca și România. Limba oficială e cea română și grația e cea latină, ca și în România. Basarabia nu mai este parte din Uniunea Sovietică, pentru simplul fapt că aceasta nici nu mai există. Când Biserica Rusă și-a arogat, cu de la sine putere, jurisdicția canonică asupra Bisericii din Basarabia, ea a făcut-o pentru că Basarabia, în urma unui fals istoric, tratatului Molotov-Ribentrop, intra politiceste în 1940 sub stăpânirea Moscovei. Biserica rusă a profitat de ocupația politică sovietică și a ocupat și ea Basarabia, ba chiar fără nici un tratat, fie el adevărat sau fals. Biserica Ortodoxă Română n-a fost întrebată, nu i s-a cerut permisiunea. Ea putea să-și mențină jurisdicția canonică asupra Basarabiei, în ciuda granițelor politice. Așa cum și-o menținea în fosta Jugoslavie, în Banatul sârbesc, și în Ungaria. Așadar partea basarabeană a Patriarhiei Române a fost și ea ocupată, exact după tipicul ocupației politice. Patriarhia Rusă a numit de îndată la Chișinău un episcop rus, degradând Mitropolia Basarabiei la rang de Episcopie.

Oare și atunci, în 1940, le-a dat patriarhul Nicodim vreo permi-

Rusaliile Sfintei Liturghii

Sfânta Liturghie este cea slujbă a sfintei noastre Biserici, în cadrul căreia, cler și credincioși, ca împreună slujitori, cer de la Dumnezeu Tatăl să trimită pe Preasfântul Duh să prefacă „cinstitele daruri, ce sunt puse înainte”, adică pâinea și vinul, anume pregătite, în trupul și sângele Mântuitorului Hristos, în vederea împărtășirii celor prega-

țiți pentru aceasta. Fără intervenția Sfântului Duh nu se poate realiza minunea prefacerii „cinstitelor daruri” în Trupul și Sângele Mântuitorului. În vederea acestui fapt, la Sf. Liturghie, în timp ce credincioșii cântă imnul: „Pe Tine te lăudăm, pe Tine bine te cuvântăm, Tine îți mulțumim, Doamne și ne rugăm Tine, Dumnezeu nostru”, slujitorii sfînțiți cer venirea Duhului Sfânt, mai întâi rostind rugăciunea: „Doamne, Cea ce în ceasul al treilea ai trimis pe Preasfântul Tău Duh apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-l lua de la noi ci ni-l înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Tine”. După acest tropar, rostit de trei ori, urmează rugăciunea numită Epicleză, în care se cere de la Dumnezeu-Tatăl, să-l trimită pe Duhul Sfânt peste toți credincioșii care sunt de față, „peste noi” și „peste darurile acestea”, ca să le prefacă, „pâinea” în Trupul Domnului Hristos, iar „ceea ce este în potir”, vinul amestecat cu apă, în „cinstit sângele” Domnului Hristos și aceasta să se împlinească prin lucrarea Sfântului Duh. Se cere aceasta „ca să le fie celor ce se vor împărtăși (cu Trupul și Sângele Domnului), spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre plinirea împărăției cerurilor și spre îndrăznirea cea către Dumnezeu, iar nu spre judecată sau spre osândă”. Din aceste cuvinte ale rugăciunii înțelegem că Duhul Sfânt vine peste cinstitele daruri, pe care le sfînțește și le prefacă, la Sfânta Liturghie, și vine și peste credincioșii care se împărtășesc cu Trupul și Sângele Domnului, împărtășirea făcându-se și pentru primirea Duhului Sfânt. Așa se întâmplă că la Sfânta Liturghie se petrece ceea ce a avut loc la Rusali, când Duhul Sfânt s-a pogorât peste Sfinții apostoli. Același Duh Sfânt se pogorât peste „cinstitele daruri”, pe care le prefacă în Trupul și Sângele Mântuitorului, precum și peste credincioșii care primesc în ființa lor Trupul și Sângele Domnului, adică „dumnezeieștile, sfintele, preacuratele, nemurtoarele, cereștile, de viață făcătoarele și înfricoșătoarele lui Hristos Taine”. În acest sens, fiecare Sf. Liturghie, ca și fiecare împărtășire cu Trupul și Sângele Domnului Hristos, este o reeditare a Rusaliilor, este o nouă pogorîre a Duhului Sfânt, este o nouă repetare și sărbătorire a Rusaliilor.

Rusaliile sunt sărbătoarea în care aducem în mijlocul nostru evenimentul pogoririi Duhului Sfânt peste Sf. apostoli, Duh Sfânt care s-a dat Bisericii pentru veșnicie, în vederea sfînțirii credincioșilor și a desăvârșirii lor întru sfîntire. În relatarea din cartea „Papeilor Sfinților Apostoli” (2, 1 urm.) se prezintă evenimentul respectiv, dar nu se amintește nimic în legătură cu retragerea Duhului Sfânt după evenimentul pogorării. Nu se spune nimic despre aceasta, deoarece Duhul Sfânt s-a dat ca să rămână totdeauna cu noi. Și rămânând totdeauna cu noi, El își face lucrarea cu prilejul fiecărei Sf. Liturghii, care este o nouă înfățișare a Rusaliilor. Fiecare credincios are Rusaliile lui, împlinite pentru el la taina Sfântului Botez și mai cu seamă când a fost peccatului cu „pecetea darului Sfântului Duh”, prin ungera cu Sf. Mir. Ziua botezului și a ungerii cu Sf. Mir este pentru fiecare dintre noi și ziua de Rusali a noastră, reprezintă Rusaliile noastre. La fel este și fiecare zi în care luăm parte la Sf. Liturghie și mai cu seamă ziua în care ne și unim cu Trupul și Sângele Mântuitorului, împărtășire ce se face și pentru primirea Duhului Sfânt.

Plind vorba de Rusaliile Sf. Liturghii, cred că este bine să spunem ceva și despre cuvântul „rusali”, care, deși pentru noi reprezintă sărbătoarea Pogoririi Duhului Sfânt, ca noțiune nu ne spune nimic despre acest eveniment. Cuvântul „rusali” stă în legătură cu

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Teofil Părăian

Biserica Basarabiei...

siune? Oare nu toată țara a plâns Basarabia? Bucuroși au fost doar cei de la Kremlin și, din păcate, și Patriarhia Moscovei.

Tot așa a fost și în 1944.

După 3 ani de revenire, în timpul războiului, la sânul Patriei (1941—1944), Basarabia a fost din nou ocupată de Soviete și, Biserica Rusă a ocupat și ea din nou Biserica din Basarabia. Și a numit iarăși un episcop rus, așa cum făcuse și în 1940. A profitat deci, din nou, de o situație politică, operând o ocupație bisericească.

Oare Biserica Rusă nu știe că U.R.S.S.-ul a dispărut și că, prin urmare, au dispărut condițiile care au permis Bisericii Ruse să ocupe și să se întindă și peste Basarabia? Se mai crede Patriarhia Moscovei Patriarhia întregii URSS care nu mai există? Sau menține URSS-ul bisericesc, în ciuda tuturor schimbărilor care au intervenit în lumea răsăriteană?

Se pare că așa stau lucrurile, oricât de absurde ar fi.

Nici în 1940, nici în 1944, Patriarhul Rusiei nu avea dreptul să fie și patriarh al Moldovenilor români, dar acum nu mai are acest drept nici măcar sub vreun motiv politic. Acesta nici n-ar fi de altfel un motiv valabil. Căci și înainte, când gruzinii s-au încăpățânat să aibă patriarhul lor, chiar încorporați în cuprinsul fostei URSS, l-au avut. Și îl au și azi. Puteau și românii basarabeni să rămână sub Patriarhia Română, chiar sub ocupație politică sovietică, așa cum am arătat că au rămas românii din Ungaria, din fosta Jugoslavie, și cei din America, din Australia și din Țările Europei. Ei sunt în mare majoritate sub jurisdicția Patriarhiei Române.

Grupări religioase și secte din România*

Adevenții reprezintă, de asemenea, o grupare mai mare de secte, toate preocupate de cea de a doua venire a Domnului — de unde și numele lor, derivat din latinescul *adventus* (venire) — și în special de stabilirea acestei date pe baza profețiilor. Secta lor a fost înființată la începutul secolului al XIX-lea în America, de un oarecare William Miller, fermier american, născut la 1782 din părinți baptiști. Urmând principiul lansat de protestantism, după care oricine poate citi și interpreta Scriptura, Miller s-a adâncit în lectura și analiza acesteia. A reușit să publice rezultatele cercetării sale într-o broșură, „Inveredare din Sfânta Scriptură a venirii a doua a lui Hristos în anul 1843”. În aceasta anunță odată cu data venirii Domnului și faptul că atunci Hristos va întemeia pe pământ o împărăție de o mie de ani împreună cu cei drepti pe care îi va învia și că la sfârșitul mileniului vor învia și cei păcătoși pentru a fi judecați (cunoscuta învățătură despre Mileniu, care va fi preluată apoi de numeroase secte). A făcut calculele pe baza profeției în cartea Daniil 8, 14, unde se vorbește de 2300 de zile care vor trece până la curățirea locului sfânt și sprijinindu-se pe textul de la Numeri 14, 34 a scotit o zi drept un an. Punct de plecare a fost luat anul 457 î.Hr., când a început robia babilonică.

Profeția lui Miller nu s-a împlinit, provocând multe tulburări între adepții săi, deveniți deja numeroși și numiți adventiști. În căutarea salvării situației, un ucenic al lui Miller, pe nume S. Snow, a recalculat data venirii a doua, luând în considerație și textul de la Levitic 12, 29, în baza căruia mai adaugă șapte luni și zece zile, fixând data exactă a venirii pentru 10 octombrie 1844. De data aceasta publicitatea a fost mult mai mare, data fiind preluată de ziare, reviste, conferințe publice, provocând un entuziasm care a determinat pe mulți să-și părăsească locurile de muncă, bisericile de care aparțineau și să urmeze adventiștilor. Noaptea de 9 spre 10 octombrie i-a aflat pe adventiști într-o sală mare din Boston așteptând cu mari emoții trambita ingerului ce avea să vestească venirea a doua a Domnului. Ea a trecut însă ca toate celelalte nopți spre marea dezamăgire a adventiștilor care în urma acestui eveniment au părăsit în masă secta. Miller a mărturisit public că a greșit și a sfătuit pe adepții săi să treacă la baptiști. Aceștia nu i-au primit și a urmat scindarea adventiștilor în numeroase grupări: *adventiștii evangheliei, creștinii adventului, uniunea adventului*, etc., fiecare continuând să fie preocupat de noi calcule în vederea aflării datei celei de a doua venit, ignorând cuvântul Mântuitorului după care nimeni nu poate afla și nu poate ști ziua aceasta, nici chiar Fiul Omului. (Matei 24, 36; Marcu 13, 32, 36).

Astăzi sunt cunoscute două grupări mai importante de adventiști:

Adventiștii de ziua a șaptea și Adventiștii reformiști.

Adventiștii de ziua a șaptea. Între întemeietorii acestei grupări adventiste se numără și soții James și Hellen White din America. Hellen White (1827—1915), scotită profetă a sectei, reinterpretează profețiile lui Miller și Snow, susținând că, de fapt, ele nu au avut în vedere a doua venire, ci curățirea templului ceresc de păcatele fiilor lui Dumnezeu (Evrei 9, 23). Previiziunile și fixarea datei a continuat, fiind propuși pe rând anii: 1845, 1849, 1851, cea din urmă

fiind certificată și de o „viziune” a lui H. White. Tot printr-o „viziune cerească” a profetesei, adventiștii au preluat serbarea sâmbetei de la baptiști de ziua a șaptea, în 1860 secunda luându-și denumirea de „Adventiști de ziua a șaptea”. Ea s-a răspândit repede și în afara Americii. Adepții ei ar fi astăzi, după unele informații, aproximativ cinci milioane. Sediul central internațional se află la Washington. Utilizează foarte mult ca mijloc de propagandă radioul și televiziunea. Emisiunile sectei, intitulate „Vocea speranței”, sunt transmise de 28000 de programe radio și de 600 de canale TV. Biserica adventiștilor de ziua a șaptea este condusă de un Consiliu General cu sediul în capitala americană, scotită de adventiști a fi „cea mai înaltă autoritate după Dumnezeu”.

În România, adventiștii au pătruns la sfârșitul secolului trecut, printr-un fost preot romano-catolic, numit Mihail Czechovski, care a activat în regiunea Piteștiului. În 1890 secta pătrunde în București, dar un oarecare succes al ei începe odată cu convertirea și mai apoi preluarea conducerii ei de către fostul student în medicină Petre Paulini. Secta a câștigat teren printr-o înversunată campanie de denigrare a Bisericii Ortodoxe Române și a clerului său, folosind în acest scop cele mai murdare mijloace. În 1920 s-au organizat în Uniunea comunităților evanghelice ale adventiștilor de ziua a șaptea. Cartea lor principală de cult se intitulează „Imnele creștine”.

Două momente din legăturile lui Șaguna cu Bihorul

Este știut că în cei 27 de ani de activitate a lui Șaguna (ca vicar, episcop și mitropolit), a făcut foarte multe călătorii la Viena pentru a obține diferite drepturi pentru Biserica românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria, ca și pentru întregul popor român de aici. Multe din aceste călătorii le-a făcut trecând prin Oradea, unde desigur a poposit, nu de puține ori, pentru a-i întări pe credincioșii de aici în credința strămoșească și în realizarea dorințelor lor de a se reactiva vechea lor episcopie.

Dar, în afară de aceste popasuri la Oradea, legate de drumurile sale la Viena, ne este cunoscut unul pentru care a venit în mod special aici, și anume cel din 1862, pentru a-l felicita la fața locului pe marele mecenat bihorean Nicolae Jiga (Judeu) (1790—1870), pentru marea lui faptă de a fi întemeiat în anul 1860 „o fundațiune școlară” a tinerimii române de religie gr. orientală, care va studia la gimnaziu și academia din Urbea-mare*,

De ce n-au rămas basarabeni sub jurisdicție canonică românească? Din două motive:

1. Clerul basarabean s-a refugiat în țară în 1944, deci acolo nu mai era cine să aibă opinii, iar basarabeni refugiați s-au trezit într-o Românie devenită și ea comunistă, s-au trezit reduși la tăcere și amenințați cu „reparierea” în Siberia. De această situație a profitat Patriarhia Moscovei, mereu ajutată de puterea politică. Argumentul e fără replică. Dar neputința basarabenilor de a-și cere drepturile, nu a anulat dreptul canonic al Patriarhiei Române asupra teritoriului bisericesc al Basarabiei.

Nici Biserica Ortodoxă Română n-a putut atunci să-și revendice autoritatea canonică asupra Basarabiei ocupate de sovietici, pentru că și ea era redusă la tăcere, timorată, legată la gură, trimisă în lagăre, iar 15 episcopi ortodocși din România au fost trimiși de sovietici în mănăstiri, inclusiv mitropolii Basarabiei și Bucovinei.

Revenind la jurisdicțiile naționale din lume, e drept că există ici și colo și dizidente. E firesc. Sunt în spiritul vremii, în care politica joacă un mare rol. Sunt însă dizidente politice, nu religioase, chiar și atunci când se prezintă ca dizidente religioase. Și rușii au dizidenți lor, dar au totuși episcopii moscovite la Londra, la Paris, în America de Nord și în America de Sud. În SUA au dat unei Mitropolii rușesti autocefalie, pe un teritoriu străin. Pe cine au întrebăți? Noi am recunoscut, reactivând-o, o Mitropolie românească pe teritorii românesc, căci Basarabia e pământ românesc. Și statul e românesc. Ce să caute acolo Patriarhia Moscovei și a tuturor rușilor?

(Continuare în nr. viitor)

Între rătăcirile specifice sectei se numără: învățătura despre mileniu, credința că nu există iad și nici suflet nemuritor, obligativitatea legilor Vechiului Testament privind serbarea sâmbetei și mincărurile necurate, credința că împărăția de 1260 de zile a Antihristului (cf. Apoc. 12, 16) este perioada de 1260 de ani între 538—1798 (dominația papalității).

Conform credinței acestei secte, toate Bisericile creștine ar fi stăpânite de diavol iar preoții ar fi slujitorii acestuia. În consecință, toți creștinii trebuie să părăsească Bisericile și să intre în singurul „adăpost” adevărat pe care îl oferă secta lor. După credința lor, „Sâmbăta” ar fi pecetea și semnul lui Dumnezeu, iar „Duminică”, serbată de toți creștinii, ar fi pecetea Fiarei, a diavolului. De aceea, cel mai important lucru după adventiști, și semn că ești de partea lui Dumnezeu, este să îți Sâmbăta. Dușmănia pe care o nutresc față de ceilalți creștini este grăitoare pentru fanatismul lor.

Adventiștii dau deosebită importanță „zeceiului”, adică datoriei sacre a fiecărui membru al sectei de a da 10% din orice venit al său sub deviza: „Mai bine să ai 90% din salariul tău binecuvântat decât 100% fără această binecuvântare”.

Din „Adventiștii de ziua a șaptea” s-au desprins, în timp, numeroase grupări care au creat la rândul lor secte cu nume diferite. Amintim pe cele mai cunoscute în lume: *Miscarea reformatoare a adventiștilor de ziua a șaptea, Societatea misionară internațională a adventiștilor de ziua a șaptea, Uniunea misionară a adventiștilor de ziua a șaptea, Mișcarea lui R. D. Brinsmead.*

Vom spune numai câteva cuvinte despre prima grupare, cea care mai poartă și denumirea de adventiști reformiști, deoarece aceștia au pătruns și în România.

Adventiștii reformiști sau, pe numele lor întreg, *Miscarea reformatoare a adventiștilor de ziua a șaptea* s-au separat de *Adventiștii de ziua a șaptea* după moartea „profetesei” H. White (1915), fiind o consecință a luptei pentru succesiune, câștigată de Margareta Rowen din Los Angeles, scotită și întemeietoarea acestei grupări. Venind la putere ea propune adepților săi unele reforme între care cea mai importantă aceea că adventiștii adevărați să nu pună mâna pe arme pentru a ajuta statele în războaiele lor. Cei care au făcut-o în timpul războiului au părăsit calea adevărului. În România a fost adus de un oarecare soldat *Kremer* căsătorit cu o nemțoaică reformistă în anii 1917—1918. Din cauza atitudinii față de stat a fost interzisă, dar și-a desfășurat propaganda prin foi ca „Păzitorul adevărului” și „Soluți misionar”. Învățătura reformistă a fost expusă în broșura „O scurtă lămurire a principiilor adventiștilor de ziua a șaptea și o mișcare de reformă” (București, 1924), combătută de conducătorul adventiștilor de ziua a șaptea, Petre Paulini în „Profeți falși și profeți mincinoși”.

* Extras din broșura „Biserica și sectele”, Buc. 1992.

Un inginer silvic, memorandist

Este vorba de Olimpiu Z. Boiu (1869—1952), unul din cei 4 fii ai marelui patriot preot Zaharie Boiu. Ingerul Olimpiu Z. Boiu,

în prezenta depunerii „Memorandului” la Cancelaria împăratului Franz Iosif, travestit în haine de muncitor, a dus „Memorandul” pe fundul desăgilor la Viena. Această misiune de încredere i-a fost încredințată chiar de către I. Rațiu.

... „La sosirea mea (Mai 1893), povestește Ol. Boiu, deputațiunea Românilor aștepta deprimată, neavând încă „Memorandul”, care a doua zi trebuia prezentat împăratului. Am intrat cu cuvintele: — „L-am adus!”

La aceste cuvinte, lacrimi de bucurie izbucniră din ochii obosiți de așteptare și îngrijorare și-l sărutară pe rând I. Rațiu, George Pop de Băsești, V. Lucaciu ș.a.

Situația a fost salvată, dar cu

risc, deoarece Ol. Boiu, după săvârșirea acestei fapte, nu mai avea ce căuta în slujba Serviciului Silvic al Ungariei, fiind nevoit să treacă munții, angajându-se ca inginer la Domeniile Coroanei (Pădurile Regale) de la Mălini-Fălticeni, unde a lucrat cu pricepere și devotament până

la pensionar. Lucrările executate de el, sau sub conducerea lui (plantații de rășinoase pe Valea Moldovei, amenajamentele silvice — planurile pădurii —, construcții forestiere, încondeșii cabane etc. rezistă și astăzi, iar pentru munca depusă a fost avansat treptat-treptat, ajungând inspector general silvic, apoi inginer consilier silvic și în cele din urmă șeful Domeniilor Coroanei din Mălini-Fălticeni.

Olimpiu Z. Boiu își făcuse studiile superioare la Viena, motiv pentru care i se mai spunea și „inginerul de Viena”. A închis ochii la 1 martie 1952 și este înmormântat în cimitirul central din Sibiu, în cavoul acestei ilustre familii.

Șt. Munteanu

dachin în valoare de o mie de florini, (existenți și astăzi), ceea ce, de asemenea, a contribuit și mai mult la întărirea legăturilor sale cu Bihorul și Oradea. Cu siguranță că, la acest act de dăruire, mitropolitul Șaguna va fi fost influențat și de împrejurarea că Nicolae Jiga era din 1848 și prim-epitropul Bisericii cu Lună, în care calitate el a ajutat de atâtea ori cu multe mii de florini (chiar la alegerea de prim-epitrop a donat Bisericii cu Lună 3000 de florini) și o împodobise cu valoroase obiecte de cult. Notăm că în 1868 suportase el singur cheltuielile (2000 florini), renovării și auririi turnului, inclusiv pictarea celor patru Sf. Evangheliști de pe turn, pe fond de aur, ce durează până în zilele noastre.

Cel de al doilea moment important care a marcat legăturile lui Șaguna cu Bihorul îl constituie întâlnirea sa cu delegații bihoreni, în 1868, care-i aduseră la Sibiu un memoriu pentru reactivarea Episcopiei Ortodoxe

(continuare în pag. a 3-a)

Diacon Prof. Dr. Teodor Savu

O mamă venerabilă: Anastasia Șaguna

Amintirea mamelor vrednice a rămas totdeauna vie în inima fiilor deveniți binefăcători ai semenilor.

Din rândul acestor mame ferice face parte și Anastasia Șaguna, mama mitropolitului Andrei Șaguna, a cărei icoană dorim s-o evocăm, cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la moartea fiului său (1808—1873). „Mamei mele îi datoriez dragostea de Dumnezeu și credința ortodoxă, drumul meu în viață și duhul de jertfă care m-a călăuzit în toată opera mea” — spune marele mitropolit Șaguna despre mama sa.

Anastasia Muciu s-a născut în 1785 și la 18 ani s-a căsătorit cu Naum Șaguna care era neguțator. Ei erau români macedoneni, refugiați din calea turcilor la Mișcolț, în Ungaria. Au avut trei copii: Avreta, Ecaterina și Anastasiu (Andrei), născut la 20 decembrie 1808.

Scăpând în cele ale neguțătoriei, peste familia lui Naum Șaguna vin zile grele, cu necazuri și sărăcie, ceea ce îngrijora mult pe mamă care se gândea la educația copiilor. În această stare, ca să scape de ananghie, soțul ei a trecut la credința catolică, în 1814, cu cei doi copii de școală, Avreta și Ecaterina. Mama s-a opus acestei treceri cu toată energia. De aceea își ia copiii și pleacă la tatăl său și la frații săi în Pesta, cu dorința să-și crească copiii în credința strămoșească.

Rezistența Anastasiei a nemulțumit pe arhiepiscopul Fischer, în fața căruia soțul ei a declarat că trece la catolicism. Ca urmare, el face o scrisoare către guvernul ungar în care expune învoiala dintre el și Naum Șaguna, privitoare la educația catolică a copiilor săi și arată opoziția soției lui, care a plecat cu copiii la Pesta. În încheiere cere ca cei doi copii mășiroși să fie aduși cu sîla înapoi, iar Anastasiu, care este de 5 ani, să fie lăsat mamei sale până la școlarizare, când va fi adus la Mișcolț și dat preotului catolic pentru catehizare (cf. I. Lupaș, Mitropolitul Șaguna, Sibiu, 1909, p. 16).

Între timp, Naum Șaguna moare (1815), sărac și trist, iar Anastasia este hotărâtă să ia soarta copiilor în mâinile sale. Ea face imediat o cerere la împărat să-i dea voie să-și crească copiii în legea ortodoxă, dar este refuzată pe motiv că tatăl lor a fost catolic. Dar ea nu cedează, căci nu se poate despărți de odraslele sale. De aceea, în 1816 primește poruncă din Viena să-și dea copiii arhiepiscopului Fischer. Face o nouă cerere la împărat, declarând că se supune poruncii date, va pleca cu copiii la Mișcolț, să fie crescuți în religia catolică, dar se roagă să-i dea voie să-și fie cu ea lângă ei, să-și însoțească cu dragostea și grija sa, ceea ce i s-a aprobat.

Datorită dragostei, înțelepciunii, stăruinței și mai ales tactului său, prin buna și temeinică educație pe care le-a dat-o copiilor în duh ortodox, aceștia au rămas fidele credinței ortodoxe a mamei lor. Cu pietate, bucurie și adâncă recunoștință își va aminti mai târziu vlădica Andrei de evlavioasa și scumpa sa mamă, care, în anii copilăriei și ai tineretii, îi lua de mână și mergeau împreună — cu prescusa subsoară — la praznicul Intrării în biserică (21 noiembrie), în modesta biserică ortodoxă din Mișcolț și le spunea să iubească și să rămână în Legea în care s-au născut.

Lupta eroică, devotamentul și jertfa acestei mame venerabile n-au fost zadarnice. Ea a biruit căci, la fel ca Sf. Pavel, „a luptat lupta cea bună, a alergat la semn”, „a păzit credința...” (I Cor. 9, 23; II Tim. 4, 7). Copiii, ajungând mari, părăsesc rând pe rând Catolicismul și revin la matca Ortodoxiei, declarând că fac acest pas nesiliți de nimeni, ci numai ascultând glasul conștiinței lor.

Consemnăm faptul că în certificatul de școală al viitorului mitropolit Șaguna se spune că el este de religie romano-catolică.

Poezie religioasă

*Sfântul Ermolae**

Capul pur cum are numai vrabia,
Ei, păgâni, i-au tăiat cu sabia.
Sânge-a curs, adevărată baie,
Cap de Sfânt de-atunci e Ermolae.

Om a fost. Un om ca orișicare,
Nici mai mic, aș zice, nici mai mare.
Dar dureri erau, înaltă claie,
Ca un sfânt de-atunci e Ermolae.

Ucenicii lui: Erump și Ermocart,
Și lor capul în țărădelegi tăiat,
Dar cu capul nimburi și văpaie,
Precum are Sfântul Ermolae.

Petru Pascu

* Pomenirea, la 26 iulie.

cu nota eminent la religie și limba maghiară. Dar în actul de revenire la legea ortodoxă — la vârsta de 18 ani — Șaguna declară solemn că deși în gimnaziile crăiești din Mișcolț și Pesta, s-a ocupat în mod sărguincios cu religia și cunoaște din fir în păr principiile religiei romano-catolice, „convingerea intimă, inspirația mă îndeamnă să urmez sfintele precepte ale Bisericii greco-orientale. Doresc să trăiesc și să mor în credința mamei mele care-și trage originea de la Hristos”.

Cu întoarcerea lui Anastasiu la Ortodoxie, în 29 decembrie 1826, se sfârșește drumul crucii pe care l-a urcat vrednica sa mamă. Clina acestei întoarceri, zice un biograf șagunian, este tot așa de mare pentru românii din Transilvania ca și ziua nașterii sale, pentru că acum Șaguna este redat oficial Bisericii strămoșești, căreia îi va dăruia toată viața sa.

Desigur, tot la dorința iubitei sale mame, tânărul Anastasiu studiază Teologia la Vârșet, apoi se călugărește, în 1833, luând numele Apostolului Andrei — ca, dezbrăcat de cele lumești, să se devoteze integral slujirii, ridicării și propășirii multilaterale a poporului nostru.

Rusaliile Sfintei Liturghii

(Urmare din pag. a 2-a)

cuvântul „rozalii” sau „roze”, amintindu-ne de trandafiri, precum și de o sărbătoare a florilor, care a trecut în creștinism cu altă semnificație, cu semnificația Pogoririi Duhului Sfânt peste sfinții apostoli, menținându-și însă denumirea precreștină sau necreștină. Dat fiind faptul că sărbătoarea Pogoririi Duhului Sfânt se numește „Rusalii”, se poate spune că orice pogorie a Duhului Sfânt, — fie în cadrul Sf. Liturghii, fie în cadrul vreunei alte Sfinte Tăine, de pildă la sfânta taină a hirotoniei, — este o aducere în mijlocul nostru, în prezentul nostru, a Rusaliilor, poate chiar și cu semnificația de odinioară, adică de flori și de înflorire, căreia îi urmează apoi rodirea, aducătoare în suflet de „roadă a Duhului”, care este „dragostea, bucuria, pacea, îndelungă răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrângerea poftelor” (Galateni 5, 22—23) și care se arată în orice „bunătate, dreptate și adevăr” (Efeseni 5, 9).

În felul acesta gândite, Rusaliile nu sunt numai o sărbătoare de peste an, o sărbătoare calendaristică, ci sunt și un eveniment prin care am trecut fiecare dintre noi, precum și un eveniment pe care îl putem trăi la fiecare Liturghie la care luăm parte, precum și la fiecare împărtășire cu Trupul și Sângele Mântuitorului nostru, și chiar când ni se dă, la Sf. Liturghie binecuvântarea: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toți”.

Un drum de misiune

În memoria Episcopului Vasile Coman al Oradiei

La 10 iulie a.c., se împlineste un an de la trecerea sa la cele veșnice.

Cum putem să uităm noi pe părintele Vasile Coman, când dânsul în toamna anului 1948 — pe când era paroh la biserica Adormirea-Cetate din Brașov și protopop al județului — ne-a invitat să dăm un concert religios, cu „Corala Episcopiei din Buzău”. Dânsul aflase că noi mai făcusem „un drum de misiune” la Brăila, unde episcopul Dr. Antim Angelescu fusese preot la biserica Sf. Apostoli și profesor la Liceul „N. Bălcescu”. În calitate mea de protopop al jud. Buzău și cu binecuvântarea episcopului Antim am ținut concertul sub bagheta preotului Radu Antofie, vestit dirijor și compozitor muzical.

În biserica Adormirea-Cetate. A fost o participare masivă, încât nu mai aveau loc nici în curtea bisericii. Cu acest prilej am cunoscut destoinicia părintelui Vasile Coman, care a fost ovationat pentru această inițiativă laudabilă. În discursul său de încheiere am înțeles că au participat și sașii melomani din Brașov și, ceea ce este și mai mult, am rămas cu înțelegerea că părintele Vasile Coman este respectat și iubit nu numai de credincioșii parohiei sale, ci și de credincioșii altor confesiuni. Atunci am cunoscut și familia sa și am rămas cu convingerea că familia preotului trebuie să fie fereastra prin care credincioșii trebuie să privească de-a dreptul în biserică. Tot atunci mi-a dat, cu dedicație, și lucrarea sa: „Hristos în familie”. Dacă la Brașov totul „a fost irumos” — ca în Eminescu — *irumos din cale-afară; dar prea a fost de tot irumos, de-a trebuit să piară!*...

La Buzău s-a pretrecut ca în Meșterul Manole: ceea ce zideam ziua, se dăraa noaptea... Aici, zăvoizi stăpânirii aduleacă pașii. Știau că șeful Gării Buzău — Popescu Bulamac, ne-a pus la dispoziție un vagon gratuit, dus și întors, și că am luat în cor și doi foști coloneli, Sapcalin și Ghiojdeanu (Sache), invalid de război. Eram într-o împrejurare, din acelea, când carajul se cere să fie înlocuit cu fuga! Dar n-am fugit nici eu, nici părintele Vasile Coman. N-am dat în lături de sub jugul acestei răspunderi. Ne-am dovedit amândoi de aceeași energie și dărzenie ardeleană. A biruit mocanul din noi!... Ne-am ales cu desființarea Coralei. Am scris despre acest „drum de misiune” în „Buletinul Eparhial” (singurul organ de publicitate „în vremea aceea”) un articol intitulat: „*Într-un sfânt locaș, dintr-un colț de oraș!*...”.

Când am auzit vestea că părintele Vasile Coman a fost ales episcop al Oradiei, ne-am bucurat ca și de o izbândă a noastră: „Iată personalitatea demnă și bine îndicată, de a străjui destinele neamului nostru, la hotarul de vest al Țării...” De câte ori am trecut prin orașul de sub Tâmpa, mi-am adus cu drag aminte de părintele Vasile Coman și personalitatea lui integră.

Iar acum la bătrânețe, — că mult se poate trăi spre bătrânețe, cu amintirile tineretii — acel eveniment neplăcut, care nu vreau să umbrească memoria lui — a rămas ca un capitol relativ liniștit, din câte am întâmpinat noi prozorii „în vremea aceea”!... Noi, câți am mai rămas și i-am cunoscut, am găsit de bine să spunem ceva despre dânsul, care a apus aici, ca să răsăre *Dincolo de Zare*, în nădejdea învierii și a vieții celei veșnice!...

Preot Lăudatu Vasilescu

Două momente din legăturile lui Șaguna cu Bihorul

(Urmare din pag. a 2-a)

de la Oradea.

Este indeobște cunoscut faptul că în Oradea și chiar în alte părți ale Bihorului au funcționat din vremuri străvechi (cel puțin din vremea voievodului Menumorin) episcopi ortodocși pentru românii din aceste părți. Cert este însă că, în timpul ocupației turcești (1660—1692), aici a funcționat un episcop ortodox, fapt ce rezultă de tot sigur dintr-o diplomă a împăratului Leopold I, datată 4 martie 1695, în care se amintește numele episcopului ortodox român Efreim Veniamin din Oradea, care funcționa aici din vremea fostei stăpâniri turcești de până la 1692. Tot așa este cunoscut faptul că stăpânirea habsburgică catolică de la Viena voia să-și întărească poziția în aceste părți, ca și în întreg Ardealul, prin înmăltărea credincioșilor catolici, drept compensare a pierderii ce le-a creat-o calvinismul în perioada pašalacului turcesc, și această întărire voiau s-o facă în detrimentul Bisericii ortodoxe a românilor. Și aceasta, în Bihor, le venea și mai ușor, pentru că, pe de o parte, românii de aici se aflau la mare depărtare de influența binefăcătoare și de apărare din partea celorlalte două țări românești, Muntenia și Moldova, iar pe de altă parte episcopul romano-catolic, reinstalat la Oradea după o absență totală în timpul stăpânirii turcești, era deodată și prefectul comitatului Bihor, deci cu depline puteri asupra întregii populații. Moartea, în 1695, a episcopului ortodox român Efreim Veniamin de la Oradea a fost un bun prilej pentru stăpânirea habsburgică catolică de a nu mai permite completarea cu un alt titular, pentru ca astfel să-i poată atrage mai ușor pe românii ortodocși spre Biserica romano-catolică, promițându-le și diferite avantaje materiale, mai ales că aceștia, aproape toți, erau iobași pe domeniile episcopiei romano-catolice din Oradea. Acțiunea episcopiei romano-catolice din Oradea de atragere a românilor ortodocși din Bihor la catolicism a fost mult ușurată și de actul de „Uniație” cu Biserica Romei a unei părți din clerul și credincio-

șii ortodocși români din Transilvania și Ungaria, la 1698. În Bihor și Oradea, presiunile de „Uniație” au fost mai puternice ca oriunde, dar marea și zdrobitoarea majoritate a românilor ortodocși de aici a rezistat și a rămas fidelă Bisericii strămoșești și ei n-au încetat de a stăruii în repetate rânduri, prin memorii, agitații și adunări populare, de a cere stăpânirii completarea scaunului vlădicesc de la Oradea cu titular. Dar li s-a refuzat sistematic și categoric, cum li s-a refuzat, de altfel, și celor din Transilvania, cărora abia în 1761 li s-a aprobat un episcop propriu, dar și acela era sârb (Dionisie Novacovici). Celor din Bihor însă nu li s-a admis deloc, dar ei n-au deznădăjduit. Curajul și încrederea li s-au reaprins odată cu reînființarea Mitropoliei românilor ortodocși din Transilvania, Banat și Ungaria, la 24 decembrie 1864, la stăruința episcopului Andrei Șaguna și mai ales după ce acesta a convocat, în toamna anului 1868, *Congresul constituant al Mitropoliei*, care a votat *Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania* (pe baza proiectului prezentat de Andrei Șaguna).

Este necesar a menționa că în acest Statut Organic, cu privire la Consistoriul vicarial din Oradea (care funcționa de facto ca for de conducere a Bisericii bihorene de la văduvirea ei în 1695, iar de juro de la 1792 când a fost recunoscut oficial din rescriptul împăratului din 28 februarie 1792), se prevedea la paragraful 142: „*Consistoriul din Oradea-mare și mai departe rămâne în activitate și are a se acomoda întru toate dispozițiunile acestui Statut organic*” (*Actele Sinoadelor eparhiale ale Epatriei ort. române a Orăzii-mari* din anii: 1920—1921 și 1922, Oradea-mare, 1922, pg. 115).

Clerul și credincioșii din Oradea și Bihor nu erau mulțumiți numai cu această prevedere, că adică se menține în continuare Consistoriul vicarial din Oradea, cu vechea-i autonomie administrativă, ci voiau ca în fruntea acestui Consistoriu să fie așezat un episcop propriu, așa cum l-a avut la timpul său pe episcopul

Efreim Veniamin. Drept urmare, deputații bihoreni pentru Congresul constituant amintit, aleși în 7 septembrie 1868 de Cercul de alegători din Oradea-mare, au dus cu ei un memoriu cu peste 100 de iscălituri (preoți și delegați ai parohiilor), adresat „Congresului nat. român-bisericesc”, căruia, în final, îi cerea: „... cu adâncă plecăciune ne rugăm de prealuminatul Congres național-bisericesc să se îndure prin părinteasca sa întreprinere de la locurile mai înalte a *mijloci restituirii episcopatului gr. or. român din Oradea-mare*” (*Actele...* pg. 116—117).

Marele mitropolit, emoționat de stăruința deputației bihorene, primește petiția cu următoarele cuvinte: „Cunosc suferințele voastre iubite! Mei! Le cunosc, și eu mitropolitul vostru am lăcrămat cu voi. *Ați scăpat întregi, căci a fost tare credința voastră și vi-o spun este un merit al vostru* (subl. n.n.). De la 1695, de când a murit episcopul vostru Efreim, ați rămas orfani, iar episcopia dreptcredincioasă de Oradea-mare a rămas văduvă, dar totuși n-ați pierit, și azi vă văd cu bucurie adunați în jurul meu. Recunosc necesitatea reactivării episcopiei din Oradea-mare, o doresc și stăruiesc pentru dânsa. Vă asigur că nu voi cruța nici o ostenală. Aceste petițiuni le voi prezenta Congresului. Sunt om bătrân, se poate să mor azi-măne... Doresc să aveți din gura mea, cum că m-am îngrijit pentru episcopia din Oradea-mare” (*Actele Sinoadelor...* pg. 116—117 și 192).

Iar în ședința a șaptea a Congresului, Șaguna a venit cu o subliniere, declarând: „Imi zace la inimă reactivarea Episcopiei din Oradea-mare și în această privință dorințele credincioșilor sunt și ale mele. Cunosc suferințele lor, eu au multe merite pentru Biserica. Eu vi-o spun, Domnii mei, că mi-am asigurat viața pe 100.000 fl. v.a. (florini valută austriacă n.n.). Am cugetat că mai ieftin să n-o dau. Din această sumă, prin testamentul meu, va căpăta Oradea-mare 25.000 fl.”. Și într-adevăr marele mitropolit testase această sumă pentru reactivarea episcopiei Oradiei, o asemenea sumă testând deodată și pentru reînființarea episcopiei ortodoxe române din Timișoara (*Actele...* pg. 117—118), unde cu secole în urmă a funcționat chiar o mitropolie românească și ortodoxă (sec. 17), care în sec. 18 a fost redusă la rang de episcopie ortodoxă sârbă, cum a rămas până în secolul nostru (Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, pg. 274—275).

Însă, din cauza vitregiei vremurilor, atât episcopia din Oradea, cât și cea din Timișoara, cu toate insistențele depuse de conducerea Bisericii ortodoxe române din Transilvania, la toate nivelurile și îndeeosebi la cel de Congres, n-au putut fi reactivate decât în România Mare, prima (cea de Oradea) în anul 1920, cea de a doua (de Timișoara) în anul 1939.

În orice caz, perseverarea pe agenda aproape a tuturor Congreselor naționale bisericesti de până la 1910 a reactivării episcopiei Oradiei, ca și a celei de Timișoara, se datorează, fără îndoială, și faptului că mitropolitul Andrei Șaguna a pus la inimă, cu atâta ardore, memorii deputației bihorene la Congresul constituant din 1868, ceea ce constituie doar una, dar poate cea mai însemnată dovadă despre permanenta grijă ce o purta marele mitropolit românilor ortodocși din Bihor și, implicit, celor din Oradea.

În încheiere, putem spune că cele două momente însemnate din legăturile Mitropolitului Șaguna cu românii ortodocși din Oradea și Bihor, evocate mai sus, au constituit doi puternici piloni pe care s-au sprijinit, până în 1918, toate acțiunile ce s-au întreprins de conducătorii Consistoriului vicarial din Oradea și de către alți fruntași români de aici pentru viitoarea soartă bisericască și națională a poporului român din aceste părți. Ele au contribuit, cu certitudine și substanțial, alături de alți factori și împrejurări, la împlinirea idealului de unitate națională a întregului popor român, de la 1 Decembrie 1918, într-o singură țară, independentă și suverană, România. Aceasta, apoi, a făcut posibilă și reactivarea, în 1920, a vechii Episcopii ortodoxe a românilor din Bihor (prin străduința și stăruința „oțelului” vicar orădean, R. Man Ciorogariu), ca o puternică cetate spirituală la granița de vest a țării întru apărarea ființei naționale a poporului român, așa cum o dorea și mitropolitul Andrei Șaguna și cum a fost ea și până la moartea episcopului Efreim Veniamin (1695), precum și în perioada ființării aici numai a Consistoriului episcopal (1695—1920).

Pr. dr. Athanase Negoită — nonagenar

Preot, dascăl de Teologie, orientalist, autor de cărți și studii, părintele Athanase Negoită a împlinit la 3 iulie a.c. 90 de ani. Este o vârstă venerabilă pe care o ating puțini oameni: doar cei mai în putere.

Sărbătoritul s-a născut în com. Seaca, jud. Teleorman în 1903. Cursurile gimnaziale le-a urmat la liceul „Sf. Haralambie” din Tr. Măgurele (1920—1923), după care a frecventat Seminarul Central din București (1923—1926).

Concomitent cu obținerea diplomei de seminar a promovat și examenul de absolvire a școlii normale de învățători (1926), iar în 1927, în urma unui examen de diferență la liceu și-a luat și bacalaureatul. În toamna lui 1926 s-a înscris la Facultatea de Teologie din București, pe care a terminat-o în iunie 1930, când și-a luat licența cu calificativul maxim.

Paralel cu cursurile de la Facultatea de Teologie a urmat și cursurile Facultății de Litere, secția Limbi clasice, devenind licențiat și al acestei facultăți.

În vacanțele anilor 1928 și 1929 a urmat cursurile de Lb. greacă la Universitatea din Atena, iar între 1930—1932 a beneficiat de o bursă de studii la Școala biblică și arheologică franceză „Sfântul Ștefan” din Ierusalim.

Doctoratul în Teologie l-a promovat în iunie 1932 la Facultatea de Teologie din București, prezentând teza: „Proorocul Nahum”.

În vara anilor 1932, 1933 și 1934 a studiat la Berlin, la Facultatea de Teologie a Universității Humboldt.

Între 1932—1948 a funcționat ca asistent, conferențiar și profesor suplinitor de Studii Biblice la Facultatea de Teologie din București.

Din 1948, intervenind reforma învățământului, cu restrângerea numărului de facultăți de Teologie, părintele Athanase Negoită a rămas lector de Lb. ebraică la aceeași facultate, până în 1962.

A fost hirotonit diacon în 1933 iar preot în 1936, fiind îmbercerit la parohia Sf. Ioachim și Ana (Foișorul de Foc), unde este preot și azi.

Are la activ o bogată activitate publicistică, fiind autor al mai multor cărți precum:

- Psaltirea în cultul Bisericii Ortodoxe (București, 1940);
- Cunoști tu Țara Sfântă? (București, 1944);
- Elemente de gramatică ebraică (București, 1946);
- Arheologia biblică a Vechiului Testament (București 1951);
- Gândirea asiro-babiloniană în texte (București, 1975);
- Gândirea feniciană în texte (București, 1979);
- Gândirea hitită în texte (București, 1986);
- Teologia biblică a Vechiului Testament (București, 1992).

A scris și publicat mai multe studii în reviste de specialitate din țară și străinătate.

A luat parte la conferințe și congrese biblice din străinătate, fiind membru al Organizației Internaționale pentru Studiul Vechiului Testament.

A desfășurat și o bogată activitate pastoral-misionară.

Reiese din această scurtă prezentare a biobibliografiei părintelui Negoită că este o fire dinamică, preocupat mereu de acest vast și interesant domeniu al Vechiului Testament și Orientalisticii, în general, îmbogățindu-l cu contribuții personale remarcabile.

Bunul Dumnezeu să-i hărăzească sănătate și pace, ca răsplătă pentru ostenețile cărora s-a dăruit cu stăruință.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Haruri (Fânețele)

La Avrig, când cade seara
Valul tainelor le cade
Mici cuploare de copt ceara
Flori aprind în miriade.

Zarvă mare prin lănețe,
De minuni ce joacă hore,
Mierea-n cupe șugubețe,
Pică pi-că-turi mroste.

Cântă coruri nevăzute
Licurici și zâne bune,
Din mici alambice slute,
Nectate știu în cupe-a pune.

Pitici, ciuși și găze multe,
Cate mari, ce trag zelirii,
Varsă daruri neștiute
Cârtași Dumnezeirii.

Totu-i cânt și deslătare.
O orchestră minunată.
Stele, flori, sunt lucrătoare:
Treabă, cântec, cresc deodată!

Nici un cântăreț n-apare.
Simfonia e divină.
Fitea doarme visătoare,
Visul stăruie-n surdina.

Crîstodor Dancu

Roua-n cupe de petale
Prinde-n broje foc din stele
Și de-odată altă Cale
Galactee, arde-n ele.

Iar o stea când se dărdă
Flori și stele-nspăimântate
În puzderii o stăramă,
Steaua nopții, arde-n toate.

INFORMAȚII

— Joi 1 iulie a.c., I.P.S. Sa a primit delegația Parlamentului Republicii Moldova, condusă de dl. Petre Lucinski, președintele legislativului moldovean, care a făcut o vizită în municipiul Sibiu.

Au fost abordate o serie de probleme legate de viața social-politică și bisericească din Moldova de dincolo de Prut.

În aceeași zi, I.P.S. Sa a luat parte la masa oficială oferită de Prefectura Județului Sibiu în cinstea delegației parlamentare a Republicii Moldova.

— Vineri, 2 iulie a.c., I.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

Tot în aceeași zi, I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, precum și la Schitul Predeal.

— Sâmbătă, 3 iulie a.c., I.P.S. Sa a participat la Simpozionul „Andrei Șaguna” organizat de Liga cultural-cresțină „Andrei Șaguna” din Sf. Gheorghe în acest oraș, și a prezentat referatul „Andrei Șaguna”, mare și rar bărbat al națiunii române.

— Duminică, 4 iulie a.c., I.P.S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a Bisericii cu hramul „Sf. Mare Mucenic Gheorghe” din orașul Sf. Gheorghe, împodobită recent cu o reușită pictură în frescă. Pentru munca depusă P.C. Pr. Paroh Ioan-Oliviu Hagiu a fost hirotesit într-un iconom stavrofor.

În după amiaza zilei de 4 iulie 1993, I.P.S. Antonie a luat parte la o Masă rotundă la Castelul din Arcuș de lângă orașul Sf. Gheorghe, unde s-au discutat probleme privitoare la bisericile din jud. Covasna și alte probleme de patrimoniu. Au fost prezenți Dl. Mircea Tomuș, ministru secretar de stat la Cultură, prefectul județului Covasna, Harghita și Cluj, reprezentanți ai Președinției Statului și ai guvernului. S-a proiectat și un film cu bisericile distruse de unguri când au stăpânit Ardealul și s-au propus măsuri de restaurare.

Între 6—9 iulie a.c. Înalt Prea Sfinția Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, desfășurate la Palatul Patriarhal din București.

În ziua de 9 iulie 1993, I.P.S. Antonie a participat la o convorbire cu Dl. ministru Golu, al Culturii, la care au fost prezenți reprezentanți ai Secretariatului pentru Culte — Dl. prof. Vlăduțescu, ministru, ai Direcției de Patrimoniu și alții. S-a prezentat situația grea a bisericilor și clerului din jud. Covasna.

— Sâmbătă, 10 iulie a.c., I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Brașov.

— Duminică 11 iulie a.c., I.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica Mănăstirii Brâncoveanu, rostind un cuvânt de învățătură legat de pericopa evanghelică a duminicii.

În aceeași zi I.P.S. Sa a primit la Mănăstirea Brâncoveanu pe Dl. Prof. Dr. Konrad Littmann de la Institutul de Înalte Studii Juridice din Speyer-Germania, aflat în vizită în țara noastră.

— Luni, 12 iulie a.c., I.P.S. a primit pe Dl. Florea Barbu, președintele Asociației Surzilor din România.

— Marti, 13 iulie, I.P.S. Sa a primit pe Dl. Silvio Peluffo, om de afaceri din Italia.

— Miercuri, 14 iulie, I.P.S. Sa a primit pe P.C. Pr. Prof. Nicolae Dura, parohul comunității ortodoxe române din Viena.

Arhid. Visarion Bălăț

— Duminică, 4 iulie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanu a slujit Sf. Liturghie în biserica „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul” din Ocna Sibiului, deservită timp de mai mult de 50 de ani de vrednicul preot Miron Mihăilescu, iar astăzi de Pr. Savu Popa, P.S. Sa a apreciat calitatea corului format de Dl. Dumitru Luca. Au predicat P.C. Protopop D. Luca (Sibiu), Pr. Savu Popa și P.S. Sa.

După-masă, s-a săvârșit Vecernia la biserica Sf. Constantin Brâncoveanu unde slujește Pr. Vasile Vecerdea.

— Vineri, 9 iulie a.c., P.S. Sa s-a aflat în mijlocul unui grup de tineri români și belgieni la Mănăstirea Sâmbăta, cărora le-a vorbit despre „Valoarea credinței pentru tânăra de astăzi”.

— Duminică, 11 iulie a.c., P.S. Sa a slujit, din încredințarea I.P.S. Mitropolit Antonie, Sf. Liturghie în parohia Peștera (prot. Brașov). La momentul îndătinat tânărul Nicolae Enescu a fost hirotonit preot pe seama acestei parohii. La sfârșitul slujbei, P.S. Sa a făcut instalarea noului preot, rostind un bogat cuvânt de învățătură. Au mai vorbit: Pr. prof. Zenovie Moșoiu, Pr. Lucaci Pușcariu și noul hirotonit.

Diac. Dumitru Dura

Simpozion Șaguna și resfințire de biserică la Sf. Gheorghe

Precum se știe, în municipiul Sf. Gheorghe, jud. Covasna, flințează de mai mult timp Liga cultural-cresțină „Andrei Șaguna”, care, preluând spiritul, jertelnicia și entuziasmul cu care s-a lucrat pe acele meleaguri între cele două războaie mondiale și imediat după al doilea război de părintele protopop P. Boeriu, își propune, între altele, să creeze „prin toate mijloacele legale cadrul favorabil pentru promovarea prin credință și cultură a unității și solidarității populației românești din jud. Covasna, indiferent de convingerea și apartenența politică, contribuind la păstrarea identității și valorilor culturale, științifice și materiale românești”, cum se spune în art. 6 din Statut, scop pe care Liga se străduiește să și-l ducă cât mai onorabil la îndeplinire.

În aceste străduințe se înscriu și „Zilele Andrei Șaguna — 120 de ani de la trecerea în eternitate a marelui ierarh și cărturar român”, organizate la Sf. Gheorghe în zilele de 3 și 4 iulie 1993.

Programul acestor zile comemorative a început sâmbătă, 3 iulie a.c., ora 10, în sala mare a monumentalei case de cultură din Sf. Gheorghe, cu Simpozionul: „Andrei Șaguna — personalitate emblematică a spiritualității românești”, cu participarea unor personalități științifice și culturale din județ și din țară, de la Ministerul Culturii, Ministerul Învățământului, Secretariatul de stat pentru culte, preoți din prot. Sf. Gheorghe și Miercurea Ciuc, precum și un numeros public.

Simpozionul a fost deschis printr-un cuvânt rostit de dl. Vlad Cășu-neanu, prefectul jud. Covasna, după care dl. consilier prezidențial V. Opanschi a citit un mesaj al d-lui Președinte Ion Iliescu.

Astfel de mesaje au transmis participanților și dl. Gh. Lazarovici, directorul Muzeului Transilvaniei din Cluj-Napoca, purtătorul unui salut al prof. John Grigore Nandris de la o universitate din S.U.A., și dl. A. Papari, președintele Fundației cultural-științifice aromâne „Andrei Șaguna” din Constanța.

Având ca moderator pe dl. Ioan Solomon, președintele Ligii și director general al prefecturii jud. Covasna, în cadrul Simpozionului au prezentat comunicări: P.C. pr. prof. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie din Sibiu; dl. prof. Virgil Teodorescu, director în Direcția Generală a Arhivelor Statului; dl. Ioan Soiu, președintele Fundației „Nova civitas” din Cristian-Brașov; dl. prof. Ioan Topolog Popescu, directorul liceului „Andrei Șaguna” din Brașov; dl. Ioan Lăcătuș, referent de specialitate la filiala Arhivelor Statului din Sf. Gheorghe; P.C. prot. Gh. Rățulea, protopopul protopopiatului Sf. Gheorghe; dl. prof. Dan Baicu, director al filialei Covasna a Arhivelor Statului; dl. prof. Ion Hangiu, secretar al Societății de științe filologice din România.

Sirul comunicărilor a fost încheiat de I.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, care, în calitate de președinte de onoare al Ligii cultural-cresține Andrei Șaguna, după ce a felicitat pe organizatori și și-a exprimat bucuria de a fi de față la Simpozion, a vorbit despre: „Andrei Șaguna — mare și rar bărbat al națiunii române”.

În continuare, a urmat un program artistic susținut de un cor restrâns de fete de la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, dirijat de prof. Georgeta Tica, cor care a interpretat compoziții predominant religioase, de actrița Valentina Cazacu, de la teatrul „Andrei Mureșan” din Sf. Gheorghe și cunoscutul actor Tudor Gheorghe.

Seara, în localitatea Arcuș de lângă Sf. Gheorghe a avut loc o masă rotundă, având ca temă: „Cultura și spiritualitatea românească din jud. Covasna — trecut, prezent și viitor”, care a fost precedată de un film documentar, cuprinzând starea de degradare a unor biserici, vechi mături ale prezenței românești în zonă, pentru a căror conservare Statul și Biserica trebuie să se implice financiar cu maximă grabă. Au fost dezbătute și alte probleme arzătoare ale româ-

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

SIBIU

Str. Mitropoliei nr. 24

A N U N Ţ

Către

Oficiile protopopești ortodoxe române din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului

După cum vă este cunoscut, predarea religiei în școlile de stat constituie o problemă majoră a Bisericii noastre și a poporului român.

De aceea Centrul nostru arhiepiscopal acordă o maximă atenție acestei probleme, preocupat fiind ca predarea religiei să se facă de persoane cât mai competente și la nivelul cel mai ziditor posibil.

După ce s-a făcut o sumară analiză a acestei probleme cu prilejul conferinței preoțești din luna iunie a.c., reamintim C. preoți că sunt primii răspunzători în fața lui Dumnezeu și a neamului de modul în care religia se predă în școlile de pe raza parohiilor lor. C. preoți sunt, așadar, cei dintâi îndatorați cu predarea religiei.

Subliniem și de data aceasta că acolo unde preoții nu pot face față singuri ororilor de religie la școlile pe care le au, pot apela și la alte persoane, în primul rând cu pregătire teologică: preoți, licențiați în Teologie, absolvenți de seminar teologic și studenți teologi din anul III și IV, care au terminat an. I și II cu cel puțin media 8 și au avizul decanatului.

Dacă totuși este nevoie să se apeleze și la persoane laice fără pregătire teologică, pentru astfel de persoane permanența Consiliului nostru arhiepiscopal a stabilit organizarea unui examen de verificare a cunoștințelor, pe lângă garanția desigur a unei conduite morale exemplare.

Examenul se va ține în fața unei comisii la sfârșitul lunii august a.c., în vederea căruia se vor pregăti în chip special următoarele teme:

1. Sf. Scriptură și Sf. Tradiție, date despre fiecare și ce reprezintă ele în viața Bisericii Ortodoxe;
2. Explicarea Crezului;
3. Explicarea celor 10 porunci;
4. Explicarea Fericirilor;
5. Explicarea Sf. Liturghii;
6. Sfintele Taine. Care sunt și explicate pe scurt;
7. Rugăciunea, ce este ea și felurile ei;
8. Predica de pe munte. Ce conține și explicarea pe scurt;
9. Virtutea și păcatul. Ce sunt și de câte feluri;
10. Biserica, lăcaș de închinare. Cum se împarte, ce cuprinde;
11. Praznicele Împărătești. Care sunt și ce semnifică;
12. Sfinții români. Câteva date despre fiecare.
13. Câteva momente mai importante din viața Bisericii Ortodoxe Române;
14. Personalitatea catehetului;
15. Metodologia pregătirii și predării lecției de religie;
16. Cântări bisericești, colinde etc. Text și melodie;

CA BIBLIOGRAFIE RECOMANDĂ ÎNTRE ALTELE:

1. Mica Biblie;
2. Îndrumări metodologice și didactice pentru predarea religiei în școală, București, 1990;
3. Catehism ortodox, Sibiu 1956 și 1990;
4. Pr. Dumitru Călugăr: Catehica, București, 1976.
5. Idem: Hristos în școală, Roman 1991;
6. Patriarhia Română: Programa analitică pentru predarea educației moral-religioase în învățământul primar și gimnazial, București, 1991;
7. Pr. prof. S. Șebu: „Lăsați copiii să vină la mine”;
8. Idem: Principii generale ale învățământului aplicate la învățământul religios. În Îndrumătorul bisericesc, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe 1993;
9. Pr. prof. Dr. Sebastian Șebu: Lecție și prelegere — în același Îndrumător.
10. Pr. prof. Dr. Sebastian Șebu: Învățământul religios, imperativ major al timpurilor noastre. În Indr. bis. pe 1991.
11. Pr. prof. Sorin Cosma: Cuvinte ale dreptei credințe — Cateheze, Arad, 1992;
12. Pr. prof. Mircea Păcurariu: Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Manual pentru seminarii;
13. Prof. Ecat. Braniște și prof. Ene Braniște: Noțiuni de catehism;
14. Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan: Cu privire la personalitatea catehetului. În Îndrumătorul bisericesc pe anul 1993;
15. Pr. prof. S. Radu: Mântuitorul Iisus Hristos și copiii. În Indr. bis. 1992.
16. Arhid. prof. I. Floca: Educația moral-religioasă. În Indr. bis. 1992;

17. Credenția ortodoxă și viața creștină. Vă îndrumăm a aduce la cunoștința celor interesați cele de mai sus, cu maximă grabă.

Data exactă a examinării se va comunica în timp util. Sibiu, din șed. perm. Cons. arhiep., ținută în 2 iulie 1993.

Arhiepiscop și Mitropolit
DR. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Consilier cultural
Pr. Gheorghe Papuc

nilor din zonă, care, precum s-a mai spus, nu sunt înțeleși pe de-a rândul în dorința lor de a avea drepturi egale cu conaționalii noștri secui.

Duminică, 4 iulie 1993, a avut loc resfințirea vechii biserici din 1872, cu hramul Sf. Gheorghe din municipiul Sf. Gheorghe, căreia, prin grija la început a P.C. pr. A. Suciu și, în continuare, a C. pr. O. Hagiu și contribuția bunilor săi credincioși, cât și a unor instituții, i s-au făcut reparații capitale și a fost îmbrăcată într-o plăcută haină picturală, executată de dl. pictor V. Muntean din Covasna.

Erau de față mulți credincioși de toate vârstele din multe localități ale jud. Covasna, distinși oaspeți de la Simpozionul menționat, reprezentanți ai cultelor reformate, evanghelic s.p. și unitarian din municipiul Sf. Gheorghe.

Răspunsurile au fost date de un cor restrâns al studenților teologi din Sibiu, corul mixt de la biserica din Cristian, jud. Brașov, dirijat de dl. D. Sebeșan, precum și de obștea credincioșilor.

După slujba de resfințire a urmat, în parcul din fața bisericii, Sf. Liturghie arhiericească, în cadrul căreia tânărul teolog N. Enescu a fost hirotonit întru diacon.

La sfârșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. cons. Gh. Papuc, ca fiu al Covasnei în locul P.C. prot. Gh. Rățulea — bolnav, și C. pr. O. Hagiu, parohul local.

Bogat cuvânt de învățătură a rostit apoi I.P.S. Mitropolit Antonie, care, după ce a specificat că biserica resfințită a fost sfințită la timpul său chiar de mitropolitul Șaguna, a zăbovit cu deosebire asupra rolului Bisericii și în general al credinței în Dumnezeu în viața noastră, gânduri presărate cu o seamă de gustate istorioare.

Pentru munca depusă, C. pr. O. Hagiu a fost distins și hirotesit „iconom stavrofor”, acte de prețuire primind totodată Consiliul parohial, Comitetul parohial, episcopii E. Pătrunjel și I. Lăcătuș, precum și alte persoane și întreprinderi care au sponsorizat lucrările menționate.

În continuare s-au citit rugăciunile rânduite și s-a îngropat un hrisov pe locul unde se va ridica statuia mitropolitului Andrei Șaguna, a cărei machetă a fost prezentată credincioșilor prezenți, și s-a dezvelit placa comemorativă, montată pe clădirea primei școli românești din Sf. Gheorghe.

I.P.S. Mitropolit Antonie a luat cuvântul și la agapa care a urmat după sfintele slujbe menționate, în care a aruncat o privire peste evenimentele bogate care au umplut, socotim cu mult folos, cele două zile de festivități din Sf. Gheorghe.

Semnalăm... Semnalăm...

● Sub titlul: „Bisericile aparțin credincioșilor” Natalia Stancu publică un interviu pe o pagină întreagă, cu Mitropolitul Antonie, în ziarul „Curierul național” (22 iulie 1993, p. 7). Titlul este de fapt principial asupra căruia s-a căzut de acord la Balamand, Liban, în dialogul ecumenic dintre Biserica Ortodoxă și cea Catolică, (17—24 iunie 1993), cu privire la proprietatea asupra fostelor biserici unite. Prin aceasta se înțelege că lăcașurile de cult, indiferent ale cui au fost, aparțin credincioșilor majoritari din parohia respectivă.

Despre aceasta vom scrie mai pe larg și vom publica și Documentul care a fost aprobat, în unanimitate, atât de către reprezentanții ortodocși, cât și de cei catolici, ca și de catolicii orientali.

● În același ziar, d. Natalia Stancu notează o discuție cu Mitropolitul Antonie sub titlul: „La sfințirea Mănăstirii Brâncoveanu este așteptat Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului”. Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeos I va slui într-adevăr la sfințirea noii ctitorii de la Sâmbăta de Sus, la 15 august 1993, așa cum în 1517 a slujit Patriarhul ecumenic Teolipt la sfințirea Mănăstirii Curtea de Argeș. Eveniment rar!

● Petre Țuțea mai rămâne încă pe scena care atrage interesul intelectualilor. Fiindcă n-a avut timpul și, poate, dispoziția sufletească de a-și încheia el însuși o operă sistematică, admiratorii încă fascinați o fac în locul lui. Țuțea a fost un spontan și un aforistic. De la dânsul au rămas, cum spune G. Liiceanu, „Câteva sute de vorbe memorabile”. Editura Humanitas adună o parte din acestea într-un volum: 321 DE VORBE MEMORABILE ALE LUI PETRE ȚUȚEA, cu o prefață de G. Liiceanu (1993, 121 p.).

Se poate ca Țuțea să rămână în istoria culturii noastre mai ales prin „vorbele lui memorabile”, provocatoare, îndrăznețe, sugestive. Ele sunt exemple de inteligență grabită să apuce să spună cât de mult posibil, din cele foarte multe pe care le avea de spus. Nu e de mirare deci că, de cele mai multe ori sintetizează, (nu are timp de analize), presupune multe lucruri cunoscute cititorului, uneori le spune pe jumătate, alteori se repetă dar, în general, toate sunt interesante. Și nu toate numai la prima lectură.

● Gheorghe Șora a publicat la ed. Dacia (Cluj-Napoca) vol. I din Corespondența lui Vasile Goldiș dintre anii 1888—1934, Scrisori trimise.

Se confirmă încă odată că scrisorile particulare ascund nu numai părți din biografia autorilor lor, și multe elemente de culoare a locurilor și vremilor, ci și importante date de cea mai mare importanță pentru istorici, și pentru multe alte categorii de cercetători ai trecutului.

● „Secolul nostru ar putea rămâne în istorie și prin aceea că a început demersuri foarte serioase pentru reunificarea Bisericilor”, este titlul selectat de d. Ioan Onuc Nemeș într-un interviu cu Mitropolitul Antonie, publicat pe o pagină întreagă în „Tribuna” sibiană (nr. 933, 16 iulie 1993, p. 3).

Secolul ar putea beneficia într-adevăr de o astfel de apreciere în viitor, dacă ideea unității nu va fi compromisă de către unii care luptă mai ales pentru fărâmițarea Bisericii!

● Și când te gândești că tocmai aceștia se cred cei mai buni ucenici ai lui Hristos!

● Revista „Basarabia” (nr. 4, 1993) care apare la Chișinău, publică studiul Dr. Antonie Plămădeală: Melchisedec Ștelănescu, apărător al ortodoxiei (p. 100—108).

● Revista „Luminătorul” (nr. 1/1993) reluată acum de protoiereul Petru Buburuz, decanul Facultății de Teologie din Chișinău, publică studiul „Clerici creatori de cultură și spiritualitate încrucșându-se pe pedurile Prutului”, de Dr. Antonie Plămădeală (p. 33—45).

În nr. 2/1993 al aceleiași reviste, părintele dr. Paul Mihail face un portret al episcopului Dionisie Erhan al Ismailului, dr. h.c. cu patru clase primare. Am avut bucuria să-l cunosc pe episcopul Dionisie pe când eram elev de seminar. Se spunea că știa toată Scriptura pe de rost. I-a fost de ajuns pentru a fi încununat cu cel mai înalt titlu universitar! Avea însă și ceva în plus. O și înțelegea și știa s-o folosească și s-o propovăduiască. Și mai avea ceva în plus: o și trăia!

● Editura „Lumină din Lumină” din București retipărește (1993) o carte apărută la Ierusalim în anul 1970, scrisă în versuri și în proză de ieroschimonahul Ioan Iacob, monah român care a sihăstrit la mănăstirea Hozeva din pustul Iordanului. El a fost de altfel canonizat în 1992 de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Cartea se numește HRANA DUHOVNICEASCĂ, literatură pioasă de mare folos creștinilor evlavioși, căutători de îndrumare și mângâiere duhovnicească. Sfântul Iacob, originar din părțile Botoșanilor, și-a făcut ucenicia la mănăstirea Neamtu, de unde a plecat în Țara Sfântă și a rămas acolo până la moarte, ducând o viață de toți recunoscută ca sfântă.

Pot românii ajunge și sfinți!

● O carte bună despre Basarabia a publicat Petre Vălimăreanu în „Colecția Vatra” din Freiburg (1993, 434 p.) sub titlul: PRIN BASARABIA VOIEVODALĂ. Bogat informată, conține material istoric important cu privire la abuzurile canonice ale Bisericii Moscovei în Principatele Române și în Basarabia, cu prilejul diferitelor ocupații rusești când, Biserica Rusă și-a instalat, ca urmare a ocupațiilor politice, episcopi ruși peste teritoriile românești, eliminând ierarhia canonică românească locală. Ori, ocupația politică, potrivit canoanelor, nu justifică și ocupația bisericească.

Problema este și astăzi actuală în Basarabia unde, deși ocupația politică a încetat, cea bisericească mai continuă! Și chiar cu încercări de argumentare, împotriva oricărei logici.

Dar când și unde, în istorie, ocupanții au ținut seama de logică?

● Cristian Preda a tradus și a publicat (ed. Humanitas, 1993, 189 p.) cartea cunoscutului mare teolog Oscar Cullmann: NOUL TESTAMENT. Autorul care locuiește la Basel, în Elveția, a făcut o prefață specială pentru ediția românească. Cu mulți ani în urmă a fost invitat în România de episcopul Antonie, vicar patriarhal, și a conferențiat la Facultatea de Teologie din București. Este unul din protestanții care în teologia biblică, se află mai aproape decât alții de ortodoxie.

● Cei interesați de istoria religiilor pot citi cu folos cartea ESEU DESPRE LEGENDA LUI BUDA, de Émile Senart, în traducerea lui Mihail Balint și Dumitru Scorțeanu (ed. Institutul european, Iași, 1993, 319 p.). E o carte erudită despre Buda și tradițiile budiste, cu o informație impresionantă care i-a făcut autorului accesibilă o zonă de spiritualitate și cultură, în care puținii europeni pot pătrunde. Numai notele acoperă o treime din carte (p. 220—319).

● Editura Humanitas ne oferă printr-o altă tipăritură importantă din cultura omenirii, traducerea cărții lui Julien Benda, TRĂDAREA CĂRTURARILOR. E una din cărțile intrate de mult în catalogul cărților de referință din istoria culturii europene. A apărut în 1927. Traducerea aparține Gabrielei Creția și are o prefață de Andrei Pippidi. (București, 1993, 212 p.).

● Merită citită cartea lui Leszek Kolakowski, RELIGIA (Humanitas, 1993, 253 p.) în traducerea lui Sorin Mărculescu. Profesor de istoria filozofiei, mai întâi la Varșovia apoi în Statele Unite și Canada, autorul abordează tema din perspectiva filozofiei religiei, îndatorat atât lui Rudolf Otto, cât și lui Mircea Eliade. El se situează între doi poli: între Platon care spune: „Dacă Unul nu este, atunci nimic nu este”, și Sfântul Pavel care spune: „Dacă dragoste nu este, nimic nu este”.

În problema moralei, autorul este cât se poate limpede: fără religie nu se poate justifica nici o morală. ANTONIE P.